

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 10/2016-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 9. novembra 2016 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Košice I, Štúrova 29, Košice, zastúpeného sudkyňou Mgr. Zuzanou Čisovskou, na začatie konania o súlade § 446 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov s čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Košice I p r i j í m a na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 25. júla 2016 doručený návrh Okresného súdu Košice I (ďalej len „navrhovateľ“ alebo „okresný súd“) na začatie konania o súlade § 446 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) s čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

2. Predmetom súdneho konania, v súvislosti s ktorým podal okresný súd svoj návrh na rozhodnutie o súlade § 446 zákona Občianskeho zákonníka s čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 4

ústavy, bol návrh žalobcu na zaplatenie žalovanej peňažnej sumy z titulu náhrady za stratu na zárobku počas práceneschopnosti a z titulu náhrady nákladov právneho zastúpenia, ktoré vznikli pri uplatnení nároku v trestnom konaní. Žalobcovi mala uvedená škoda vzniknúť v dôsledku dopravnej nehody, ktorá sa stala 26. februára 2006 a pre ktorú bol v období od 26. februára 2006 do 14. marca 2006 a od 20. marca 2006 do 18. apríla 2006 uznaný za práceneschopného, následkom čoho mu mala vzniknúť strata na zárobku v sume 89 130 Sk. Keďže Sociálna poisťovňa mu vyplatila sumu 12 156 Sk ako nemocenské dávky a vedľajší účastník na strane žalovaného [REDACTED] sumu 11 285 Sk, žalobca si v súdnom konaní uplatnil zvyšnú časť náhrady straty na zárobku. Po zhrnutí stanoviska vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, uvedení odôvodnenia žalobcovho návrhu na prerušenie konania a ďalších skutkových okolností zistených okresným súdom z vykonaného dokazovania okresný súd v relevantnej časti svojho návrhu na začatie konania uvádza:

«Základnými predpokladmi pre vznik všeobecnej zodpovednosti za škodu v zmysle cit. ustanovenia § 420 Občianskeho zákonníka sú: 1. protiprávny úkon, 2. vznik škody, 3. príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a vznikom škody a 4. zavinenie.

V danom prípade nie je sporné a ani odporca či vedľajší účastník na jeho strane nespochybňujú, že škoda na zdraví navrhovateľa bola vyvolaná osobitnou povahou prevádzky dopravného prostriedku - motorového vozidla, ktorého prevádzkovateľom v čase dopravnej nehody bol odporca. Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov upravuje ust. § 427 Občianskeho zákonníka. Zodpovednosť podľa tohto zákonného ustanovenia je založená na princípe objektívnej zodpovednosti; pre jej vznik teda postačuje splnenie prvých troch predpokladov. Zavinenie sa nevyžaduje.

Pre záver súdu o splnení predpokladov pre vznik zodpovednosti odporcu za vznik škody je určujúcim právoplatný odsudzujúci trestný rozsudok Okresného súdu Nitra č. k. 1 T/57/2006-86 zo dňa 20. 11. 2006, ktorým bol zamestnanec odporcu [REDACTED] uznaný vinným zo spáchania prečinu ublíženia na zdraví navrhovateľa podľa § 158 Tr. zákona. Výrokom citovaného trestného rozsudku o vine je súd v občianskoprávnom konaní v zmysle ust. § 135 ods. 1 O. s. p. viazaný. Protiprávny úkon odporcu spočíval v porušení dôležitých povinností uložených mu zákonom o premávke na pozemných komunikáciách.

V konaní taktiež nie je sporné, že odporca mal v čase spôsobenia nehody uzavretú zmluvu o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla s vedľajším účastníkom na strane odporcu. Vychádzajúc z dikcie ust. § 427 Občianskeho zákonníka teda platí, že poistený odporca nesie objektívnu zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla prevádzkou jeho motorového vozidla navrhovateľovi a odporca ako poistený má podľa ust. § 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z. z. z poistenia zodpovednosti právo, aby vedľajší účastník ako jeho poisťovateľ, za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu škody na zdraví.

V konaní taktiež nebolo sporné, že navrhovateľovi vznikla v príčinnej súvislosti s protiprávnym úkonom odporcu škoda na jeho zdraví.

Podľa ust. § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka, uhrádza sa skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk).

Škoda ako kategória občianskeho práva sa chápe ako ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného a je objektívne vyjadriteľná peniazmi. Skutočnou škodou sa rozumie ujma spočívajúca v zmenšení majetkového stavu poškodeného. Škoda môže byť spôsobená na veciach, ale aj na iných majetkových právach poškodeného, alebo môže predstavovať ujmu, ktorú poškodený utrpel na zdraví, resp. na živote. Ušlý zisk predstavuje to, čo poškodenému ušlo v dôsledku spôsobenia škody; inak povedané, v dôsledku spôsobenia škody nedošlo k zväčšeniu (rozmnoženiu) majetku, hoci sa to pri predpokladanej činnosti poškodeného dalo očakávať.

Pri škode na zdraví Občiansky zákonník okrem jednorazového odškodnenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia (§ 444) priznáva poškodenému aj právo na náhradu straty na zárobku a to jednak za obdobie počas trvania práceneschopnosti (§ 446) a jednak po skončení práceneschopnosti (§ 447).

V danom prípade sa navrhovateľ domáha náhrady za stratu na zárobku počas práceneschopnosti.

Vzhľadom na čas vzniku nároku navrhovateľa sa na jeho právne posúdenie vzťahuje ust. § 445 a § 446 Občianskeho zákonníka, v znení zákona č. 404/2004 Z. z., účinného od 1. 8. 2004.

Podľa ust. § 445 Občianskeho zákonníka, strata na zárobku, ku ktorej došlo pri škode na zdraví, uhradzuje sa peňažným dôchodkom; pritom sa vychádza z priemerného zárobku poškodeného, ktorý pred poškodením dosahoval.

Podľa ust. § 446 Občianskeho zákonníka, v znení zákona č.404/2004 Z. z., účinného od 1. 8. 2004, náhrada za stratu na zárobku počas pracovnej neschopnosti poškodeného sa posúdi a suma tejto náhrady sa určí rovnako ako úrazový príplatok podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení.

Podľa ust. § 85 zák. č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16, ktorý v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania bol uznaný za dočasne práceneschopného, má nárok na úrazový príplatok od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti, ak má nárok na náhradu príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti podľa osobitného predpisu alebo nárok na výplatu nemocenského z nemocenského poistenia.

Podľa ust. § 86 citovaného zákona, úrazový príplatok sa poskytuje za dni.

Podľa ust. § 87 citovaného zákona, suma úrazového príplatku je

a) 55 % denného vymeriavacieho základu určeného podľa § 84 od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania do tretieho dňa tejto dočasnej pracovnej neschopnosti,

b) 25 % denného vymeriavacieho základu určeného podľa § 84 od štvrtého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Doposiaľ vykonaným dokazovaním je preukázané a ani medzi účastníkmi nie je sporné, že navrhovateľ bol v čase, kedy utrpel ujmu na zdraví, zamestnaný v spoločnosti [REDAKOVANÉ], so sídlom [REDAKOVANÉ] kde pracoval na základe pracovnej zmluvy od 9. 9. 2005. Jeho priemerný čistý mesačný príjem pred práceneschopnosťou bol vo výške 61.861,- Sk. V dôsledku ujmy na zdraví bol práceneschopný po dobu 47 dní; od 26. 2. 2006 do 14. 3. 2006 a od 20. 3. 2006 do 18. 4. 2006.

Za obdobie, do ktorého spadá jeho pracovná neschopnosť, navrhovateľ dosiahol čistý príjem 55.903,- Sk za mesiac február 2006, 16.183,- Sk za mesiac marec 2006 a 24.367,- Sk za mesiac apríl 2006.

Sociálna poisťovňa vyplatila navrhovateľovi nemocenské dávky vo výške 12.156,- Sk.

Vedľajší účastník na strane odporcu navrhovateľovi priznal a vyplatil poistné plnenie vo výške 11.285,- Sk. Vedľajší účastník pri výpočte vychádzal z postupu určeného ustanovením § 446 Občianskeho zákonníka, v znení zákona č.404/2004 Z. z., účinného od 1. 8. 2004, podľa ktorého sa náhrada za stratu na zárobku počas pracovnej neschopnosti poškodeného posúdi rovnako ako úrazový príplatok podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení. Za obdobie 17 dní práceneschopnosti od 26. 2. 2006 do 14. 3. 2006, za prvé tri dni priznal 55 % a za zvyšných 14 dní 25 % z vymeriavacieho základu, celkovo sumu 4.289,- Sk a za obdobie 30 dní práceneschopnosti od 20. 3. 2006 do 18. 4. 2006, za prvé tri dni priznal 55 % a za zvyšných 27 dní 25 % z vymeriavacieho základu, celkovo sumu 6.996,-Sk.

Zhrnúc vyššie uvedené, navrhovateľ za obdobie od februára do apríla 2006 dostal úhrnom sumu 119.894 Sk (mzda, nemocenské dávky, poistné plnenie).

Podľa ust. § 446 Občianskeho zákonníka, v znení účinnom do 31. 7. 2004, náhrada za stratu na zárobku počas pracovnej neschopnosti poškodeného je rozdiel medzi jeho priemerným zárobkom pred poškodením a nemocenským.

Ako to vyplýva z vyššie citovaného zákonného ustanovenia, podľa právnej úpravy náhrady za stratu na zárobku, účinnej do 31. 7. 2004, náhrada za stratu na zárobku predstavovala rozdiel medzi priemerným zárobkom pred poškodením a nemocenským. Podľa pôvodnej právnej úpravy, vychádzajúc z priemerného mesačného zárobku, ktorý navrhovateľ dosahoval pred práceneschopnosťou je teda zrejmé, že navrhovateľ mohol za dané obdobie dosiahnuť príjem spolu vo výške 185.583 Sk. Keďže za dané obdobie od februára do apríla 2006 dostal úhrnom len sumu 119.894 Sk (mzda, nemocenské dávky, poistné plnenie), navrhovateľovi na príjme, ktorý mohol dosiahnuť, ušlo 65.689 Sk (suma, uplatnená žalobou).

Ak by súd pri rozhodovaní o uplatnenom nároku navrhovateľa vychádzal zo súčasnej právnej úpravy náhrady za stratu na zárobku (§ 446 Občianskeho zákonníka, v znení účinnom od 1. 8. 2004), návrh by mal zamietnuť, pretože navrhovateľovi vedľajší účastník na strane odporcu už zaplatil náhradu, ktorá zodpovedá úrazovému príplatku podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení, vo výške 11.285,- Sk.

Súd sa však v plnom rozsahu stotožňuje s argumentáciou navrhovateľa, že súčasná právna úprava, priznávajúca náhradu za stratu na zárobku, predstavuje redukované odškodnenie, ktoré popiera princíp náhrady skutočnej majetkovej ujmy poškodeného. Spravodlivému usporiadaniu záväzkových vzťahov vzniknutých zo spôsobenej škody, môže zodpovedať len také usporiadanie vzťahov medzi poškodeným a tým, kto škodu spôsobil, pri ktorom dochádza k úplnému odstráneniu ujmy, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného. Takémuto spravodlivému usporiadaniu vzťahov zodpovedal princíp náhrady straty na zárobku v zmysle pôvodnej právnej úpravy, podľa ktorej sa poskytlo odškodnenie v rozsahu rozdielu medzi priemerným zárobkom poškodeného pred poškodením a nemocenskými dávkami počas práceneschopnosti. Súd je toho názoru, že škoda, ktorá navrhovateľovi v danom prípade vznikla, svojim charakterom zodpovedá pojmu ušlý zisk (§ 442 Občianskeho zákonníka). Ušlý zisk sa totiž neprejavuje zmenšením majetku poškodeného (úbytkom jeho aktív) tak, ako je to pri skutočnej škode (na veci), ale sa prejavuje stratou očakávaného prísunu aktív. Je nesporné, že pri pravidelnom behu vecí, t. j. pri riadnom výkone pracovnej činnosti v pracovnom pomere, nebyť škodnej udalosti spôsobenej odporcom, mohol navrhovateľ reálne (nielen hypoteticky) očakávať a dosiahnuť rozmnoženie svojho majetku (o mzdu, resp. iný príjem), ku ktorému nedošlo práve v dôsledku protiprávneho konania škodcu (škodnej udalosti). Z právnej teórie ako aj ustálenej súdnej judikatúry však vyplýva, že strata na zárobku predstavuje zvláštnu kategóriu škody na zdraví, ktorú podľa hmotného práva nie je možné podriaďiť pod pojmy skutočnej škody alebo ušlého zisku podľa ust. § 442 Občianskeho zákonníka.

Súd je presvedčený o tom, že súčasná právna úprava náhrady za stratu na zárobku za dobu pracovnej neschopnosti podľa ust. § 446 Občianskeho zákonníka, je v rozpore s Ústavou SR a to konkrétne s článkom 20 ods. 1 v spojení s článkom 12 ods. 1.

Podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy SR, ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

Podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, obsah vlastníctva tvorí súhrn subjektívnych vlastníckych oprávnení, medzi ktoré patrí aj právo vec užívať (ius utendi), s vecou nakladať (ius disponendi), teda oprávnenie vlastníka určovať ďalší právny osud veci. Citovaný čl. 20

ods. 1 ústavy teda nielenže ustanovuje, že každý má právo vlastníť majetok, ale súčasne zaručuje (podobne aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) realizáciu vlastníckych oprávnení vyplývajúcich aj z § 123 Občianskeho zákonníka, vrátane práva vlastníka na náhradu škody.

Predmetom ochrany podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je len „existujúci majetok“, avšak na základe judikatúry ústavného súdu pod tento pojem možno zahrnúť tiež majetkové hodnoty, vrátane pohľadávok, na základe ktorých môže sťažovateľ tvrdiť, že má prinajmenšom „legitímnu nádej“ na ich zhodnotenie. V danom prípade, strata na zárobku ako ušlý príjem z dôvodu nemožnosti výkonu pracovnej činnosti počas práceneschopnosti, ktorú navrhovateľ v dôsledku škodnej udalosti nemohol vykonávať, predstavuje finančné prostriedky, ohľadne ktorých mal navrhovateľ legitímnu nádej na ich zaplatenie a preto ich možno podriadiť pod pojem majetok, resp. vlastnícke právo, ktorému je v súlade s judikatúrou ústavného súdu poskytovaná ochrana podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR.

Súd je presvedčený o tom, že súčasná právna úprava náhrady za stratu na zárobku za dobu pracovnej neschopnosti podľa ust. § 446 Občianskeho zákonníka, v znení účinnom od 1. 8. 2004, je v rozpore s Ústavou SR a to konkrétne s článkom 20 ods. 1 v spojení s článkom 12 ods. 1, pretože neumožňuje poškodenému subjektu, ktorému vznikla škoda na zdraví a s tým súvisiaca strata na zárobku počas práceneschopnosti, domôcť sa náhrady škody v tom rozsahu, v akom mu skutočne vznikla. Právo takéhoto okruhu subjektov na náhradu škody na zdraví potom nie je v rovnováhe s právom iného okruhu subjektov, ktorým v dôsledku existencie rovnakej objektívnej zodpovednosti tretej osoby za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov vznikla škoda „len“ na veciach (skutočná škoda) alebo ako ušlý zisk, ktoré sa posudzujú podľa ust. § 442 ods.1 Občianskeho zákonníka a ktorým sa dostane náhrada vo výške skutočného rozsahu škody. Takýto „iný“ okruh subjektov obvykle predstavujú subjekty, vykonávajúce podnikateľskú činnosť; pri určovaní výšky ušlého zisku podnikateľa sa vychádza z rozdielu medzi celkovým príjmom z podnikania a nákladmi potrebnými k dosiahnutiu tohto príjmu, teda z čiastky, ktorú by za obvyklých okolností (nebyť škodnej udalosti) zo svojej podnikateľskej činnosti získal. Ustálená súdna prax pri tomto „inom“ okruhu osôb poskytuje ochranu napríklad aj pri strate majetkového prínosu, ktorý by veriteľ pri obvyklom slede udalostí (nebyť škodnej

udalosti) získal od svojho dlžníka a o ktorý prišiel v dôsledku protiprávneho zásahu či škodnej udalosti.»

3. Vychádzajúc z uvedeného okresný súd navrhuje, aby ústavný súd vydal vo veci samej rozhodnutie, ktorým vysloví, že „§ 446 Občianskeho zákonníka v znení zákona č.404/2004 Z. z., účinného od 1. 8. 2004 nie je v súlade s čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky“.

II.

4. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

5. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

6. V konaní podľa čl. 125 ústavy postupuje ústavný súd aj v zmysle čl. 140 ústavy predovšetkým podľa všeobecných ustanovení § 18 až § 36 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a podľa osobitných ustanovení § 37 až § 41b zákona o ústavnom súde upravujúcich špecificky konanie o súlade právnych predpisov.

7. Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

8. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom

prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

9. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

10. Ústavný súd návrh okresného súdu na začatie konania o súlade § 446 Občianskeho zákonníka s čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a dospel k záveru, že nie sú dané dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Návrh bol podaný oprávnenou osobou podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy, resp. § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, po tom, ako bolo konanie okresného súdu uznesením č. k. 24 C 204/2007-148 z 15. marca 2016 právoplatným 7. apríla 2016 prerušené, spĺňa náležitosti ustanovené v § 20 a § 37 ods. 3 zákona o ústavnom súde, nie je neprípustný a v tomto štádiu konania ani nebolo možné dospieť k záveru o zjavnej neopodstatnenosti návrhu, ktorý by viedol ústavný súd k jeho odmietnutiu ešte pri jeho predbežnom prerokovaní.

11. Z uvedených dôvodov bolo rozhodnuté o prijatí návrhu na ďalšie konanie v celom rozsahu, tak ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2016